

SQL: Poizvedbe, Integritetne omejitve, Prožilci

Iztok Savnik, FAMNIT

Viri

- Prosojnice: „Cow Book“, R.Ramakrishnan,
<http://pages.cs.wisc.edu/~dbbook/>
- Raghu Ramakrishnan, Johannes Gehrke,
Database Management Systems, McGraw-Hill,
3rd ed., 2007.

Primeri relacij

- Instance tabel *Rezervacije* in *Mornarji* bodo uporabljane v primerih.
- Če bi ključ tabele *Rezervacije* vseboval samo *mid* in *lid*, kakšen pomen bi imela relacija?

<i>R1</i>	<u>mid</u>	<u>lid</u>	<u>dan</u>
	22	101	10/10/96
	58	103	11/12/96

S1

<u>mid</u>	mime	ocena	star
22	novak	7	45.0
31	kranjc	8	55.5
58	petelin	10	35.0

S2

<u>mid</u>	mime	ocena	star
28	volk	9	35.0
31	kranjc	8	55.5
44	jauk	5	35.0
58	petelin	10	35.0

Osnovna SQL poizvedba

SELECT	[DISTINCT] <i>seznam-izbire</i>
FROM	<i>seznam-relacij</i>
WHERE	<i>pogoj-izbire</i>

- *seznam-relacij* Seznam relacij (lahko z uporabo spremenljivk).
- *seznam-izbire* Seznam atributov, ki so rezultat poizvedbe ali shema tabele -rezulata.
- *pogoj-izbire* Logični pogoj (Atr *op* const, Atr1 *op* Atr2, kjer je *op* eno izmed <, >, =, ≤, ≥, ≠) ; primerjave so povezane z logičnimi operacijami AND, OR in NOT.
- **DISTINCT** je opcijaška ključna beseda, ki pove da naj se iz rezulatata odstranijo duplikati. Privzeto duplikati *niso* odstranjeni!

“Konceptualna” evaluacijska strategija

- Pomen SQL poizvedbe se lahko izrazi z naslednjo strategijo evaluacije:
 - Izračunaj Kartezijski produkt *seznama-relacij*.
 - Izloči tiste n-terice, ki ne izpolnjujejo *pogoja-izbire*.
 - Izloči atribute, ki niso v *seznamu-izbire*.
 - Če je specificiran DISTINCT potem se izločijo duplikati.
- Opisana strategija je zelo verjetno najmanj učinkovit način evaluacije poizvedbe!
- Optimizator bo poiskal najbolj učinkovito strategijo, ki izračuna *isti odgovor*.

Primer konceptualne evaluacije

```
SELECT M.mime  
FROM Mornarji M, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid AND R.lid=103
```

(mid)	mime	ocena	star	(mid)	lid	dan
22	novak	7	45.0	22	101	10/ 10/ 96
22	novak	7	45.0	58	103	11/ 12/ 96
31	kranjc	8	55.5	22	101	10/ 10/ 96
31	kranjc	8	55.5	58	103	11/ 12/ 96
58	petelin	10	35.0	22	101	10/ 10/ 96
58	petelin	10	35.0	58	103	11/ 12/ 96

Spremenljivke

- Potrebne so samo v primeru, da ista relacija uporablja dvakrat. Prejšnje vprašanje se lahko napiše tudi na sledeč način:

```
SELECT M.mime  
FROM Mornarji M, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid AND lid=103
```

ALI

```
SELECT mime  
FROM Mornarji, Rezervacije  
WHERE Mornarji.mid=Rezervacije.mid  
AND lid=103
```

*Dober stil:
Vedno
uporabljam
spremenljivke !*

Poišči mornarje, ki so rezervirali vsaj eno ladjo

```
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid
```

- Je tabela *Mornarji* res potrebna, če izpišemo samo *mid*?
- Kaj se zgodi, če dodamo DISTINCT ?
- Kako vpliva zamenjava *M.mid* z *M.mime* na izvajanje SELECT stavka? Kaj če dodamo DISTINCT ?

Izrazi in nizi

```
SELECT M.star, star1=M.star-5, 2*M.star AS star2  
FROM Mornarji M  
WHERE M.mime LIKE 'B_%N'
```

- Ilustracija uporabe aritmetičnih izrazov in ujemanja vzorcev pri nizih: *poišči trojice (starost mornarjev in dva polja opisana z izrazi) za vse mornarje katerih ime se začne z B, konča z N in vsebuje vsaj tri znake.*
- **AS** in **=** sta dva načina poimenovanja polj v rezultatu.
- **LIKE** se uporablja za primerjanje nizov. `_' pomeni katerikoli znak in '%' pomeni 0 ali več poljubnih znakov.

Poišči id-je mornarjev, ki so rezervirali rdečo ali zeleno ladjo

- **UNION**: Uporablja se za izračun unije dveh *unija-kompatibilnih* množic n-tieric (ki so rezultat SQL poizvedbe).
- Kaj dobimo, če zamenjamo **OR** z **AND** v prvi verziji poizvedbe?
- Uporaba **EXCEPT** (Kaj dobimo, če **UNION** zamenjamo z **EXCEPT**?)

```
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Ladje L, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid AND R.lid=L.lid  
AND (L.barva='rdeca' OR L.barva='zelena')
```

```
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Ladje L, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid  
AND L.lid=R.lid AND L.barva='rdeca'  
UNION  
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Ladje L, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid  
AND L.lid=R.lid AND L.barva='zelena'
```

Poišči id-je mornarjev, ki so rezervirali rdečo in zeleno ladjo

- **INTERSECT:** lahko uporabljamо nad *unija-kompatibilnimi* množicami n-teric.
- Vključena je v SQL/92 standard; nekateri sistemi operacije ne podpirajo.

```
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Ladje L1, Rezervacije R1,  
      Ladje L2, Rezervacije R2  
WHERE M.mid=R1.mid AND R1.lid=L1.lid  
      AND M.mid=R2.mid AND R2.lid=L2.lid  
      AND (L1.barva='rdeca'  
      AND L2.barva='zelena')
```

Ključ!

```
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Ladje L, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid AND L.lid=R.lid  
      AND L.barva='rdeca'  
INTERSECT  
SELECT M.mid  
FROM Mornarji M, Ladje L, Rezervacije R  
WHERE M.mid=R.mid AND L.lid=R.lid  
      AND L.barva='zelena'
```

Vgnezdena vprašanja

Poišči imena mornarjev, ki so rezervirali ladjo #103:

```
SELECT M.mime
      FROM Mornarji M
 WHERE M.mid IN (SELECT R.mid
                  FROM Rezervacije R
                 WHERE R.lid=103)
```

- Zelo izrazna lastnost SQL: stavek WHERE lahko vsebuje SQL poizvedbo !
 - Kot tudi stavka FROM in HAVING.
- Mornarji, ki niso rezervirali ladje #103: NOT IN.
- Semantika vgnezdenih poizvedb:
 - Vgnezdene zanke: Za vsakega mornarja, preveri pogoj poizvedbe, ki vsebuje vgnezeno poizvedbo.

Vgnezdena vprašanja (2)

Pošči imena mornarjev, ki so rezervirali ladjo #103:

```
SELECT M.mime  
FROM Mornarji M  
WHERE EXISTS (SELECT *  
               FROM Rezervacije R  
               WHERE R.lid=103 AND M.mid=R.mid)
```

- **EXISTS**: primerjava množice s prazno množico.
- Vgnezdeno vprašanje se izvede za vsakega mornarja.
- Če je uporabljen **UNIQUE** in je * zamenjana z *R.lid*, potem iščemo mornarje, ki imajo največ eno rezervacijo ladje #103.
 - UNIQUE preveri obstoj duplikatov; * pomeni vse attribute. Zakaj moramo zamenjati * z *R.lid*?

Operacije za primerjanje množic

- Spoznali smo že IN, EXISTS in UNIQUE. Obstajajo še NOT IN, NOT EXISTS in NOT UNIQUE.
- Na voljo so še: *op ANY* in *op ALL* ($op \in \{>, <, \leq, \geq, =, \neq\}$)
- Poišči mornarje kateri imajo oceno večjo od nekega mornarja z imenom "Miha":

```
SELECT *
FROM Mornarji M
WHERE M.ocena > ANY (SELECT M2.ocena
                      FROM Mornarji M2
                      WHERE M2.mime='Miha')
```

Poizvedbe z INTERSECT: uporaba IN

Pošči id-je mornarjev, ki so rezervirali rdečo in zeleno ladjo:

```
SELECT M.mid
FROM Mornarji M, Ladje L, Rezervacije R
WHERE M.mid=R.mid AND R.lid=L.lid AND L.barva='rdeca'
      AND M.mid IN (SELECT M2.mid
                      FROM Mornarji M2, Ladje L2, Rezervacije R2
                      WHERE M2.mid=R2.mid AND R2.lid=L2.lid
                            AND L2.barva='zelena')
```

- Podobno, EXCEPT poizvedbe lahko prepišemo z uporabo NOT IN.
- Iskanje *imen* (ne *mid*) Mornarjev, ki so rezervirali rdečo in zeleno ladjo: samo zamenjaj *M.mid* z *M.mime* v stavku SELECT. (Kaj je z INTERSECT poizvedbo?)

Deljenje v SQL

Poisci mornarje, ki so rezervirali vse ladje.

- Težja pot; brez EXCEPT:

(1) SELECT M.mime
FROM Mornarji M
WHERE NOT EXISTS
((SELECT L.lid
FROM Ladje L)
EXCEPT
(SELECT L.lid
FROM Rezervacije R
WHERE R.mid=M.mid))

(2)

SELECT M.mime
FROM Mornarji M
WHERE NOT EXISTS (SELECT L.lid
FROM Ladje L
WHERE NOT EXISTS (SELECT R.lid
FROM Rezervacije R
WHERE R.lid=L.lid
AND R.mid=M.mid))

Mornarji M za katere ...

ne obstaja ladja L brez da bi ...

obstajala rezervacija M ladje L

Agregacijske operacije

- Pomembna razširitev relacijske algebre.

```
SELECT COUNT(*)  
FROM Mornarji M
```

```
SELECT AVG(M.star)  
FROM Mornarji M  
WHERE M.ocena=10
```

```
SELECT COUNT(DISTINCT M.ocena)  
FROM Mornarji M  
WHERE M.mime='Miha'
```

COUNT (*)
COUNT ([DISTINCT] A)
SUM ([DISTINCT] A)
AVG ([DISTINCT] A)
MAX (A)
MIN (A)

single column

```
SELECT M.mime  
FROM Mornarji M  
WHERE M.ocena= (SELECT MAX(M2.ocena)  
                FROM Mornarji M2)
```

```
SELECT AVG (DISTINCT M.star)  
FROM Mornarji M  
WHERE M.ocena=10
```

Poisci ime in starost najstarejšega mornarja (-ev)

- Prva poizvedba ni legalna!
(Razlog malce kasneje, ko si bomo ogledali GROUP BY.)
- Tretja poizvedba je ekvivalentna drugi in je legalna v okviru SQL/92 standarda; ni podprta v nekaterih sistemih.

```
SELECT M.mime, MAX(M.star)
FROM Mornarji M
```

```
SELECT M.mime, M.star
FROM Mornarji M
WHERE M.star =
      (SELECT MAX(M2.star)
       FROM Mornarji M2)
```

```
SELECT M.mime, M.star
FROM Mornarji M
WHERE (SELECT MAX(M2.star)
       FROM Mornarji M2)
      = M.star
```

Motivacija za grupiranje

- V prejšnjih primerih so se agregacijske operacije izvajale nad celotnimi tabelami. Včasih potrebujemo kaj izračunati nad *skupinami* n-teric.
- Primer: *Poišči starost najmlajših mornarjev za vsako oceno.*
 - V splošnem ne vemo koliko ocen obstaja in kakšne so vrednosti ocene.
 - Recimo, da vemo da so vrednosti ocene od 1 do 10; lahko napišemo 10 vprašanj:

For $i = 1, 2, \dots, 10$:

```
SELECT MIN (M.star)
FROM Mornarji M
WHERE M.ocena = i
```

Poizvedbe z GROUP BY in HAVING

```
SELECT      [DISTINCT] seznam-izbire
FROM        seznam-relacij
WHERE       pogoj-izbire
GROUP BY    seznam-skupine
HAVING     pogoj-skupine
```

- *seznam-izbire* vsebuje: (i) imena atributov (ii) izrazi z agregacijskimi operacijami (npr., MIN (*M.star*)).
 - seznam-izbire (i): mora biti podmnožica *seznama-skupine*. Intuitivno, predstavlja vsaka n-terica rezultata skupino n-teric.
 - *Skupina* je množica n-teric, ki ima isto vrednost vseh atributov iz *seznama-skupine*.

“Konceptualna” evaluacija

- ❖ Najprej izračunamo kartezijski produkt relacij iz *seznam-relacij*.
- ❖ Izločimo n-terice, ki ne izpolnjujejo pogoja *pogoj-izbire*.
- ❖ Izločimo nepotrebne attribute.
- ❖ Preostale n-terice se razvrstijo v skupine glede na vrednost atributov iz *seznama-skupine*.
- ❖ Izločijo se tiste skupine, ki ne zadoščajo *pogoju-skupine*. Izrazi v *pogoju-skupine* morajo imeti eno vrednost za celotno skupino!
- Atributi v *pogoju-skupine* so bodisi argumenti v agregacijskih funkcijah ali pa se pojavijo v *seznamu-skupine*.
- Ena n-terica se generira za eno od izbranih skupin.

Za vsako rdečo ladjo poišči število rezervacij.

```
SELECT L.lid, COUNT (*) AS mcnt
FROM Mornarji M, Ladja L, Rezervacije R
WHERE M.mid=R.mid AND R.lid=L.lid AND L.barva='rdeca'
GROUP BY L.lid
```

- Grupiranje po stiku treh relacij.
- Kaj dobimo, če umaknemo *L.barva='rdeca'* ?
- Kaj dobimo, če damo ta pogoj v stavek HAVING ?
- Kaj se zgodi, če umaknemo relacijo *Mornarji* in stik z *mid* ?

Izmed mornarjev, ki so stari ≥ 18 , poišči starost najmlajšega mornarja po skupinah, ki pripadajo ocenam in vsebujejo vsaj dva takšna mornarja.

```
SELECT M.ocena, MIN (M.star)
      AS minstar
  FROM Mornarji M
 WHERE M.star >= 18
 GROUP BY M.ocena
 HAVING COUNT (*) > 1
```

Odgovor:

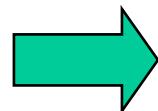
ocena	minstar
3	25.5
7	35.0
8	25.5

Mornarji

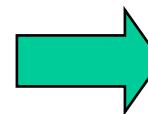
mid	mime	ocena	star
22	novak	7	45.0
29	pevec	1	33.0
31	kranjc	8	55.5
32	andrej	8	25.5
58	petelin	10	35.0
64	tom	7	35.0
71	kos	10	16.0
74	tom	9	35.0
85	miha	3	25.5
95	janez	3	63.5
96	egon	3	25.5

Izmed mornarjev, ki so stari ≥ 18 , poišči starost najmlajšega mornarja po skupinah, ki pripadajo ocenam in vsebujejo vsaj dva takšna mornarja.

ocena	star
7	45.0
1	33.0
8	55.5
8	25.5
10	35.0
7	35.0
10	16.0
9	35.0
3	25.5
3	63.5
3	25.5

ocena	star
1	33.0
3	25.5
3	63.5
3	25.5
7	45.0
7	35.0
8	55.5
8	25.5
9	35.0
10	35.0

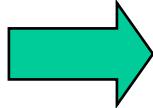

ocena	minstar
3	25.5
7	35.0
8	25.5

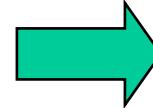
Izmed mornarjev, ki so stari ≥ 18 , poišči starost najmlajšega mornarja po skupinah, ki pripadajo ocenam, vsebujejo vsaj dva takšna mornarja ter so vsi pod 60.

HAVING COUNT (*) > 1 AND EVERY (M.star <=60)

ocena	star
7	45.0
1	33.0
8	55.5
8	25.5
10	35.0
7	35.0
10	16.0
9	35.0
3	25.5
3	63.5
3	25.5

ocena	star
1	33.0
3	25.5
3	63.5
3	25.5
7	45.0
7	35.0
8	55.5
8	25.5
9	35.0
10	35.0

ocena	minstar
7	35.0
8	25.5

Kaj je rezultat
spremembe EVERY v
ANY?

Izmed mornarjev, ki so stari ≥ 18 , poišči starost najmlajšega mornarja po skupinah, ki pripadajo ocenam in vsebujejo vsaj dva mornarja v starosti med 18 in 60.

```
SELECT M.Ocena, MIN (M.star)
      AS minstar
  FROM Mornarji M
 WHERE M.star >= 18 AND M.Star <= 60
 GROUP BY M.ocena
 HAVING COUNT (*) > 1
```

Rezultat:

ocena	minstar
3	25.5
7	35.0
8	25.5

Tabela Mornarji:

mid	mime	ocen	star
22	dustin	7	45.0
29	brutus	1	33.0
31	lubber	8	55.5
32	andy	8	25.5
58	rusty	10	35.0
64	horato	7	35.0
71	zorba	10	16.0
74	horato	9	35.0
85	art	3	25.5
95	bob	3	63.5
96	frodo	3	25.5

Izmed mornarjev, ki so stari ≥ 18 , poišči starost najmlajšega mornarja po skupinah, ki pripadajo ocenam in vsebujejo vsaj dva mornarja vseh starosti.

```
SELECT M.ocena, MIN(M.star)
FROM Mornarji M
WHERE M.star >= 18
GROUP BY M.ocena
HAVING 1 < (SELECT COUNT(*)
               FROM Mornarji M2
               WHERE M.ocena=M2.ocena)
```

- Primer demonstrira, da lahko stavek HAVING vsebuje vgnezdeno vprašanje.
- Primerjaj vprašanje s prejšnjim vprašanjem kjer smo izbrali ocene z vsaj 2 mornarji s starostjo ≥ 18 !
- Kaj če zamenjamo stavek HAVING s stavkom HAVING COUNT(*) >1 ?

Poišči oceno za katero je povprečna starost mornarjev minimalna preko vseh ocen.

- ❖ Agregacijske operacije se ne morejo gnezdit!

```
SELECT M.ocena  
FROM Mornarji M  
WHERE M.star =  
    (SELECT MIN (AVG (M2.star)) FROM Mornarji M2)
```

- ❖ Korektna rešitev z SQL/92:

```
SELECT Temp.ocena, Temp.povprecje  
FROM (SELECT M.ocena, AVG (M.star) AS povprecje  
      FROM Mornarji M  
      GROUP BY M.ocena) AS Temp  
WHERE Temp.povprecje = (SELECT MIN (Temp.povprecje)  
                        FROM Temp)
```

Null vrednosti

- Vrednosti polj so včasih *neznane* (npr., ocena ni bila vnešena).
 - SQL nudi posebno vrednost *null* za takšne situacije.
- Prisotnost vrednosti *null* vnaša v jezik več posledic:
 - Posebne operacije so potrebne za preverjanje če je dana vrednost enaka *null*.
 - Je $ocena > 8$ true ali false, ko je ocena enaka *NULL*?
Kaj se zgodi z *AND*, *OR* in *NOT* operacijami?
 - Logika s tremi vrednostmi (true, false in *unknown*).
 - Pomen gradnikov mora biti definiran zelo pazljivo. (npr., WHERE ne izloči n-terice za katere je pogoj true.)
 - Nove operacije (*zunanji stiki*) mogoče/potrebne.

Integritetne omejitve (Pregled)

- IO opisuje pogoje, ki jih mora izpolniti vsaka legalna instanca relacije.
 - Stavki insert/delete/update, ki kršijo IO niso dovoljeni.
 - Lahko se uporabljajo zato, da zagotavljajo pravilen pomen podatov (npr., *mid* je ključ), ali onemogočijo nekonsistentnost (npr., *mime* mora biti niz in mora biti < 200)
- *Tipi IO*: Omejitve domen, primarni ključ, tuj ključ, splošne omejitve.
 - *Omejitve domen*: Vrednosti polj morajo biti pravilnega tipa.

Splošne omejitve

- Uporabne, ko so potrebne bolj splošne omejitve kot ključi.
- Poizvedbe uporabimo za izražanje omejitev.
- Omejitve lahko imenujemo.

```
CREATE TABLE Mornarji
( mid INTEGER,
  mime CHAR(10),
  ocena INTEGER,
  star REAL,
  PRIMARY KEY (mid),
  CHECK ( ocena >= 1
          AND ocena <= 10 )
```

```
CREATE TABLE Rezervacije
( mid INTEGER,
  lid INTEGER,
  day DATE,
  PRIMARY KEY (mid,lid,day),
  CONSTRAINT BrezJezer
  CHECK ('Jezero' <>
         ( SELECT L.lime
           FROM Ladje L
           WHERE L.lid=lid)))
```

Omejitve preko večih relacij

- Če je relacija *Mornarji* prazna potem je lahko v relaciji *Ladje* karkoli.
- ASSERTION je prava rešitev; ni povezana z nobeno tabelo.

```
CREATE TABLE Mornarji M
( mid INTEGER,
  mime CHAR(10),
  ocena INTEGER,
  star REAL,
  PRIMARY KEY (mid),
  CHECK
    ( (SELECT COUNT (M.mid) FROM Mornarji M)
    + (SELECT COUNT (L.lid) FROM Ladje L) < 100 )
```

Število ladij skupaj s številom mornarjev je < 100

```
CREATE ASSERTION MaliKlub
CHECK
( (SELECT COUNT (M.mid) FROM Mornarji M)
+ (SELECT COUNT (L.lid) FROM Ladje L) < 100 )
```

Prožilci

- Prožilec (angl. Trigger) je podprogram, ki se zažene v primeru, da se zgodi specifična sprememba v podatkovni bazi.
- Trije deli:
 - *Dogodek* - ki aktivira prožilec.
 - *Pogoj* - pove ali naj se procedura sproži.
 - *Akcija* - pove kaj naj naredi prožilec.

Triggers - syntax

```
<trigger definition> ::=  
    CREATE TRIGGER <trigger name>  
        <trigger action time> <trigger event>  
        ON <table name> [ REFERENCING <old or new values alias list> ]  
        <triggered action>  
  
<trigger action time> ::=  
    BEFORE  
    | AFTER  
  
<trigger event> ::=  
    INSERT  
    | DELETE  
    | UPDATE [ OF <trigger column list> ]  
  
<trigger column list> ::= <column name list>  
  
<triggered action> ::=  
    [ FOR EACH { ROW | STATEMENT } ]  
    [ WHEN <left paren> <search condition> <right paren> ]  
    <triggered SQL statement>
```

Triggers - syntax

```
<triggered SQL statement> ::=  
    <SQL procedure statement>  
  | BEGIN ATOMIC  
      { <SQL procedure statement> <:semicolon> }...  
  END
```

```
<old or new values alias list> ::=  
    <old or new values alias>...
```

```
<old or new values alias> ::=  
    OLD [ROW ][AS ]<old values correlation name>  
  | NEW [ROW ][AS ]<new values correlation name>  
  | OLD TABLE [ AS ] <old values table alias>  
  | NEW TABLE [ AS ] <new values table alias>
```

Prožilec: Primer (SQL3)

```
CREATE TRIGGER ShraniMladeMornarje
    AFTER INSERT ON MORNARJI
    REFERENCING NEW TABLE NoviMornarji
    FOR EACH STATEMENT
    INSERT
        INTO MladiMornarji(mid, mime, star, ocena)
        SELECT mid, mime, star, ocena
        FROM NoviMornarji N
        WHERE N.star <= 18
```

Pregled

- SQL je bil pomemben pri sprejetju relacijskega podatkovnega modela kot osnovo večine realnih sistemov; jezik je bolj naraven kot starejši proceduralni jeziki.
- Veliko načinov za zapis istega vprašanja; optimizator bi moral poiskati najbolj učinkovit plan evaluacije.
 - V realnosti morajo uporabniki zadosti dobro poznati sistem in podatke, da v robnih primerih zagotovijo optimalno evaluacijo.

Pregled (2)

- SQL je relacijsko kompleten; precej močnejši jezik kot so relacijska algebra.
- NULL se uporablja za neznane vrednosti polj; komplikacije z NULL vrednostmi.
- SQL omogoča specifikacijo bogate množice integritetnih omejitev.
- Prožilci se odzivajo na spremembe v bazi.